

RAPPORT

Circulaire ambachtscentra

Inventarisatie & verkenning van
Noord-Nederlandse gemeenten

Inhoudsopgave

Achtergrond.....	2
Methode.....	3
Resultaten.....	4
Conclusie.....	10
Bijlagen.....	11

Achtergrond

De ontwikkeling van circulaire ambachtscentra blijft in Noord-Nederland achter. Daarom maakten de Natuur en Milieufederaties Drenthe, Friesland en Groningen een inventarisatie van de Noord-Nederlandse gemeenten, om te onderzoeken of deze gemeenten bezig zijn met of openstaan voor de ontwikkeling van een circulair ambachtscentrum.

De circulaire ambachtscentra (CA's) zijn essentieel in het behalen van een volledig circulaire economie in 2050. Een circulair ambachtscentrum combineert de functies van een milieustraat, kringloopwinkel, reparatiewerkplaats, onderwijs en het sociaal domein, met als doel het verminderen van afvalstromen en het hergebruiken van producten en materialen.

Rijkswaterstaat ondersteunt in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, gemeenten met het ontwikkelen van deze circulaire ambachtscentra. Het doel is om in 2030 een landelijk dekkend netwerk van circulaire ambachtscentra te hebben. Inventarisatie van Rijkswaterstaat laat zien dat er door heel Nederland CA's in ontwikkeling zijn, maar dat Noord-Nederland hierin achterblijft (figuur 1).

In opdracht van Rijkswaterstaat hebben de Natuur en Milieufederaties Friesland, Groningen en Drenthe een inventarisatie uitgevoerd naar de ontwikkeling van circulaire ambachtscentra in Noord-Nederlandse gemeenten in Drenthe, Groningen en Friesland. Er is geïnformeerd naar de bekendheid van het concept 'circulair ambachtscentrum', de status van eventuele plannen om een CA te starten en naar de kansen en problemen die de gemeentes hierbij verwachten. Ook is er namens Rijkswaterstaat gepeild of de Noord-Nederlandse gemeenten interesse hebben in een regiobijeenkomst waar ze meer kunnen leren over het opzetten en uitvoeren van een circulair ambachtscentrum.

In dit rapport staan de bevindingen van deze inventarisatie.

Figuur 1. De overzichtkaart van CA's in Nederland. Zichtbaar is dat er in het noorden een beperkt aantal CA's zijn. Bron: [Overzicht Circulaire Ambachtscentra - Circulair Ambachtscentrum](#)

Methode

De Natuur en Milieufederaties Fryslân, Drenthe en Groningen hebben ieder de gemeenten in hun eigen provincies geïnventariseerd. In dit hoofdstuk beschrijven we de manier waarop we deze gemeenten benaderd hebben en hoe we input hebben verzameld.

Werkwijze

Op basis van de onderzoeksdoelen hebben we de volgende thema's geïdentificeerd:

- Bekendheid van Circulaire Ambachtscentra; in hoeverre zijn de gemeenten bekend met CA's en zijn er al stappen gezet in het ontwikkelen van een CA,
- Relevante functies; welke CA-functies vinden gemeenten relevant,
- Kansen en voordelen; welke kansen en voordelen zien de gemeenten in een CA,
- Obstakels en uitdagingen; welke obstakels en uitdagingen ervaren gemeenten,
- Interesse in regiobijeenkomst; welke gemeenten hebben interesse in de regiobijeenkomst.

Vervolgens hebben we een vragenlijst (zie bijlage) opgesteld die inzicht geeft in deze thema's. Hierna heeft iedere Natuur en Milieufederatie contact gezocht met de gemeentes in de eigen provincie, met een uitnodiging voor een gesprek. Als de beleidsmedewerkers in kwestie dit wilden, vulden de medewerkers van de Natuur en Milieufederatie zelf de vragenlijst in aan de hand van het interview. Wanneer er om wat voor reden dan ook geen mogelijkheid was voor een gesprek konden de beleidsmedewerkers reageren per mail óf zelf de enquête invullen.

N.B.: gemeenten die al op de interactieve kaart van de het CA-programma staan zijn niet benaderd voor deze inventarisatie.

Ervaringen

Het grootste gedeelte van de gemeenten was goed bereikbaar. Vaak waren deze gemeenten al bekend met de lokale Natuur en Milieufederatie. Vooral in Drenthe waren de verantwoordelijke ambtenaren snel gevonden. Dit komt omdat in deze provincie de werkgroep Markerein bestaat: een samenwerking en kennisuitwisseling op het gebied van afval en grondstoffen. Toch waren er ook in elke provincie gemeenten waar het een tijdje duurde voordat de juiste ambtenaar was aangehaakt. Ook waren er in iedere provincie gemeenten waarmee geen contact is geweest, ondanks herhaaldelijke contactverzoeken.

Resultaten

Van de 37 gemeenten in Noord-Nederland staan er 3 bekend op de interactieve CA-kaart. Van de overige 34 hebben we met 24 gemeenten contact gehad. Hiervan hebben we er 15 gesproken, 6 hebben per mail gereageerd en 3 hebben de enquête ingevuld. In dit hoofdstuk staan onze bevindingen.

Bekendheid van Circulaire Ambachtscentra

Is uw gemeente bekend met het concept van een Circulair Ambachtscentrum?

- Zo ja, heeft uw gemeente al concrete plannen of ideeën om een CA op te zetten?

Van alle gemeentes die we hebben gesproken, hebben er drie concrete plannen voor een CA. De rest van de gemeentes geeft aan bekend te zijn met het concept, maar nog geen plannen te hebben. Er is duidelijk verschil in de aanpak en betrokkenheid, afhankelijk van de beschikbare middelen, bestaande infrastructuren en beleidsprioriteiten van de gemeenten.

- Concrete plannen: enkele gemeenten zijn al verder in de ontwikkeling van CA-initiatieven. Leeuwarden werd als succesvol voorbeeld genoemd: daar wordt gewerkt aan een pilotproject in Grou, waarbij de ideale ligging naast de milieustraat en kringloopwinkel gebruikt wordt om de voordelen van een CA in kaart te brengen. In Drenthe wordt de 'Makersloods' ontwikkeld, met een concrete focus op het produceren van hoogwaardige producten uit reststromen, inclusief betrokkenheid van onderwijsinstellingen en lokale ondernemers.
- Verkenning en onderzoek: De rest van de gemeenten die we hebben gesproken onderzoekt de mogelijkheden voor een CA, heeft op korte termijn een netwerkbijeenkomst gepland of is bezig met het opstellen van haalbaarheidsstudie. Onderzoeken richten zich vaak op het optimaliseren van bestaande milieustraten, het verbeteren van de voorsortering en het creëren van synergie tussen lokale kringloopwinkels en andere sociale initiatieven. Zo is Groningse gemeente in overleg met de lokale afvalverwerker om te kijken naar een grondstoffencentrum, en onderzoekt een Drentse gemeente de mogelijkheid om haar afvalbrengstations te centraliseren en meer circulair in te richten.
- Samenwerkingen: Meerdere gemeenten richten zich op een netwerkbenadering in plaats van fysieke CA's. Een Drentse gemeente en diverse Friese gemeenten verkennen de mogelijkheden voor samenwerking met kringlopen en repair cafés om circulaire initiatieven te ondersteunen, vaak zonder een specifiek fysiek centrum. In de provincie Drenthe wordt bovendien samengewerkt binnen het Markerein-verband om grondstofstromen te bundelen, zodat CA's schaalvoordelen kunnen behalen.

De interesse in CA's groeit in de regio Noord-Nederland, en een aantal gemeenten onderneemt al concrete stappen richting een eigen circulair centrum. Andere gemeenten zijn actief bezig met verkennende studies en netwerkinitiatieven om te zien hoe ze hun lokale infrastructuur en samenwerkingen kunnen aanpassen om circulaire doelstellingen te bereiken. Het delen van 'best practices', zoals de samenwerking met kringlopen en het modulair inrichten van milieustraten, zou

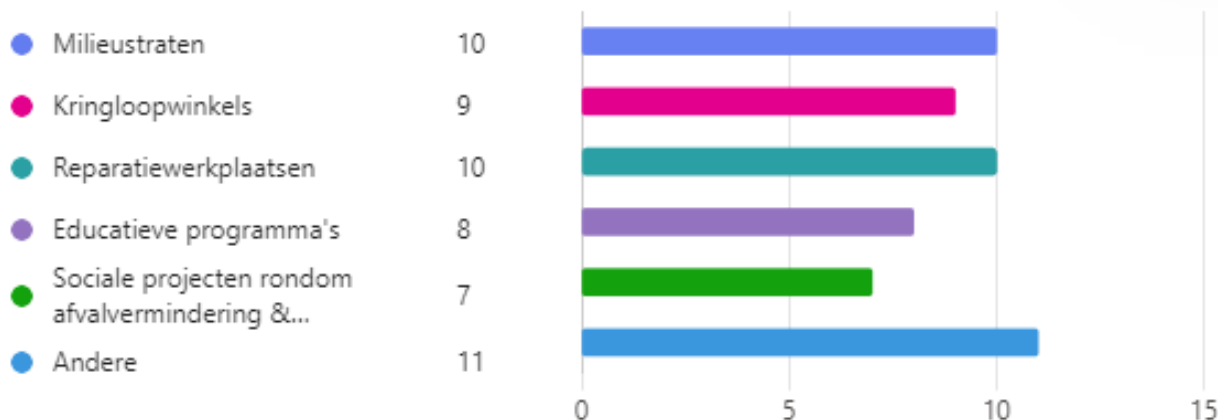
een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling en realisatie van CA's in de regio.

Relevante functies

Welke functies lijken voor uw gemeenten het meest relevant om bij aan te haken?

Denk aan milieustraten, kringloopwinkels, reparatiewerkplaatsen, educatieve programma's of sociale projecten rondom afvalvermindering en hergebruik.

De meeste gemeenten zien vooral potentie in het koppelen van milieustraten, kringloopwinkels, en reparatiewerkplaatsen aan het concept van een Circulair Ambachtscentrum:

Bij 'Andere' worden de volgende zaken genoemd:

- Meerdere gemeenten noemen dat ze regionaal willen samenwerken om al deze functies te realiseren. Ze hebben het gevoel als individuele gemeente niet genoeg massa te hebben.
- Een gemeente geeft aan te onderzoeken welke lokale partijen deze functies kunnen vervullen.
- Een paar gemeenten zouden meer willen weten over de afzetmogelijkheden van deelstromen.

Kortom, de functies die het meest relevant worden bevonden zijn milieustraten, kringloopwinkels, reparatiewerkplaatsen, en sociale projecten rondom afvalvermindering.

Kansen en voordelen

Wat zijn volgens u de belangrijkste kansen of voordelen van een Circulair Ambachtscentrum voor uw gemeente? Bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, werkgelegenheid, educatie of sociale cohesie.

Gemeenten zien verschillende belangrijke kansen en voordelen van een Circulair Ambachtscentrum, waaronder:

Duurzaamheid en afvalreductie

- Een CA kan bijdragen aan afvalvermindering door hergebruik te stimuleren, bijvoorbeeld in samenwerking met kringloopwinkels en milieustraten. Er is een sterke focus op het voorkomen van afval en het bevorderen van een circulaire economie.
- Koppelingen met kringloopwinkels en demontageprojecten worden gezien als kansen om hergebruik te stimuleren en afvalstatus te vermijden.

Educatie en bewustwording

- Veel gemeenten willen educatie integreren, bijvoorbeeld door samenwerking met scholen of door leslokalen en vaste reparatieposten bij milieustraten.
- Er is een wens om inwoners bewuster te maken van afvalscheiding, circulariteit en de waarde van hergebruik, wat ook gedragsverandering stimuleert.

Sociale werkgelegenheid en cohesie

- Sociale (en lokale) werkgelegenheid wordt als belangrijke kans gezien, waarbij kringlopen en repair cafés dienen als werkplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- CA's worden ook als ontmoetingsplekken gezien, waar bewoners samen kunnen werken en het bewustzijn over duurzaamheid kan groeien.

Lokale samenwerkingen

- Gemeenten zien kansen in samenwerking met lokale ondernemers, onderwijsinstellingen en circulaire initiatieven, zoals een lokaal duurzaamheidscentrum, om een netwerk te creëren en kennis te delen.

Kostenbesparing en efficiëntie

- Gemeenten zien potentie om kosten te besparen door waarde uit afvalstromen te halen en minder afhankelijk te zijn van externe afvalverwerking.
- Efficiëntie kan ook worden vergroot door bestaande stations samen te voegen of duurzamer in te richten.
- Door afval op een lokale manier te hergebruiken en de circulaire principes te omarmen, wordt de lokale economie versterkt.

Gemeenten geven aan dat deze voordelen afhankelijk zijn van de invulling van het CA en dat er nog verdere verkenning nodig is om concrete stappen te zetten.

Obstakels en uitdagingen

Wat zijn de mogelijke obstakels of uitdagingen die u ziet bij het opzetten van een Circulair Ambachtscentrum in uw gemeente? Denk hierbij aan financiële middelen, gebrek aan kennis, ruimte of samenwerking met andere lokale partijen.

Uit de inventarisatie bij de gemeenten blijkt dat er over de volgende onderwerpen zorgen zijn:

Financiële middelen

- Beperkt budget en twijfel of een fysiek ambachtscentrum rendabel is, vooral in gemeenten met minder politieke steun voor duurzaamheid.
- Gemeentelijke financiën zijn een zorgpunt, en er is behoefte aan aanvullende financiering om het CA te ontwikkelen. De angst bestaat dat de afvalstoffenheffing kan stijgen.

Gebrek aan ruimte en locaties

- Gemeenten kampen met beperkte ruimte op milieustraten, wat een CA bemoeilijkt; soms wordt gezocht naar alternatieven op industrieterreinen of overweegt men een regionale CA, waarbij de functies van een CA verspreid zijn over een groter gebied of zelfs samen met andere gemeenten wordt gedeeld.
- Locaties moeten vaak voldoen aan extra vergunningen, wat het proces bemoeilijkt.

Juridische en beleidsmatige beperkingen

- Er zijn vragen over de juridische aspecten, zoals de status van afvalstoffen, eigendom van materialen, en regelgeving rond het demonteren en repareren van goederen. Dit kan het operationele proces compliceren.
- De complexiteit van afvalscheiding, hergebruik en de afbakening van commerciële activiteiten roept vragen op.
- Er is onduidelijkheid over de bestuurlijke prioriteit en of het CA als speerpunt van beleid zal worden gezien, wat invloed heeft op de toewijzing van middelen en aandacht.

Samenwerking en capaciteit van betrokkenen

- Gemeenten zijn afhankelijk van samenwerking met partners zoals kringloopbedrijven en vrijwilligers; hierbij speelt vaak een tekort aan tijd en menskracht.
- Twijfels over de betrokkenheid en motivatie van commerciële kringloopbedrijven, wat de samenwerking kan beïnvloeden.
- Er is afhankelijkheid van samenwerking met diverse partners en vrijwilligers. De vraag is hoe deze samenwerking effectief kan worden gerealiseerd, gezien de beperkte capaciteit bij betrokken partijen.

Tekort aan kennis en expertise

- Beperkte kennis over het opzetten en beheren van CA's, vooral bij personeel dat geschoold moet worden om de processen en onderhoud te coördineren.
- Gemeenten ervaren soms taalbarrières in het uitleggen van afvalscheiding aan inwoners.
- Er is behoefte aan gekwalificeerd personeel om het CA te onderhouden en te exploiteren. Dit kan een uitdaging zijn, vooral als het gaat om vrijwilligerswerk versus betaalde functies.
- Een tekort aan kennis en ervaring binnen de gemeente over circulaire economie en de oprichting van een CA kan de voortgang belemmeren.

Bewustwording en gedragsverandering

- Lokale betrokkenheid van burgers en bedrijven is niet altijd vanzelfsprekend; er zijn zorgen over de motivatie van inwoners en bedrijven.

- Verandering in gedrag en bewustwording over circulaire initiatieven vereist vaak langdurige educatieve inspanningen.

Logistieke uitdagingen en coördinatie

- Een CA vereist professionele coördinatie en logistiek om afvalstromen effectief te beheren; deze capaciteit ontbreekt soms op gemeentelijk niveau.
- Provinciale samenwerking wordt vaak genoemd als oplossing om voldoende massa te bereiken voor circulaire processen.
- De continuïteit en instandhouding van het CA op de lange termijn vormen ook een punt van zorg, met vragen over de inzet van tijd en energie van partners.

Interesse in regiobijeenkomst

Zou uw gemeente geïnteresseerd zijn in deelname aan een regiobijeenkomst voor Noord-Nederland, waar geïnteresseerde gemeenten en betrokken partijen samenkomen om ervaringen te delen en kennis uit te wisselen?

Van de 12 Drentse gemeenten willen er 8 een uitnodiging ontvangen, 1 gemeente geeft aan geen uitnodiging te willen, 1 gemeente heeft niet gereageerd op de contactverzoeken. Met de 2 resterende gemeenten staat een afspraak gepland om het te hebben over Circulaire Ambachtscentra. De verwachting is dat deze gemeenten ook interesse hebben in de regiobijeenkomst.

In Friesland willen 11 van de 15 gemeenten een uitnodiging voor de regiobijeenkomst. 2 van de Friese gemeenten zijn al bekend met het CA-programma van Rijkswaterstaat. 1 gemeente gaf aan geen interesse te hebben in de regiobijeenkomst. 1 gemeente heeft niet gereageerd.

In Groningen hebben 6 van de 10 gemeenten interesse in de regiobijeenkomst. 1 gemeente is al bekend met het CA-programma, en komt graag iets vertellen over hun ervaringen tijdens de regiobijeenkomst. De andere 3 gemeenten hebben niet gereageerd op de contactverzoeken.

Zijn er specifieke vragen of onderwerpen waar uw gemeente meer informatie over zou willen ontvangen in het kader van Circulaire Ambachtscentra? Bijvoorbeeld over financiering, subsidies, best practices of samenwerkingsmogelijkheden.

Financiering en subsidies

- Gemeenten hebben behoefte aan concrete informatie over financieringsmogelijkheden, subsidies en best practices op dit gebied. Ze willen weten welke investeringen nodig zijn en welke financiële voordelen of opbrengsten het oplevert.
- Een aantal gemeenten geeft aan dat zij voorbeelden zoeken van structurele financiering van CA's, met name voor plattelandsgemeenten waar de schaal en lokale middelen beperkend kunnen zijn.
- Er is behoefte aan gedetailleerde informatie over beschikbare financieringsmogelijkheden en subsidies, inclusief kansen op een volgende financieringsronde voor het CA.

Best practices

- Goede voorbeelden van andere gemeenten worden vaak genoemd als inspiratie en leidraad. Gemeenten zoeken ook naar specifieke blauwdrukken, zeker voor kleinschalige en plattelandsgemeenten.
- Best practices op het gebied van voorsorteren en efficiënte inzamelingstechnieken zijn gewenst, evenals praktijkvoorbeelden van CA's met een sterke focus op educatie en samenwerking met het onderwijs.
- Praktische voorbeelden worden als waardevol gezien. Men zoekt specifiek naar 'do's and don'ts' en blauwdrukken voor CA's in plattelandsgemeenten en samenwerking met onderwijsinstellingen.
- Informatie over uitbreidingsmogelijkheden van bestaande CA-concepten, zoals toevoeging van nieuwe functies, is gewenst.

Wet- en regelgeving

- Gemeenten hebben behoefte aan meer informatie over juridische aspecten zoals bestemmingsplannen, demontagevoorschriften, eigendomsrechten en afvalstroomnummers. Er is behoefte aan duidelijke richtlijnen over wat wettelijk wel en niet mogelijk is.
- Er zijn vragen over de wetgeving rond bestemmingsplannen, eigenaarschap van materialen, demontage, en regels rondom voorsorteren en afvalstroombeheer. Men zoekt naar concrete richtlijnen voor het verzamelen van waardevolle materialen zonder tegen regelgeving in te gaan.

Samenwerking en rol van lokale partners

- Gemeenten zoeken informatie over hoe zij effectief kunnen samenwerken met kringloopwinkels, onderwijsinstellingen en andere lokale partners. Vooral kennisuitwisseling met gemeenten die al CA's hebben opgezet wordt belangrijk gevonden.
- Gemeenten willen inzicht in samenwerkingsmogelijkheden, bijvoorbeeld met kringloopwinkels en afvalpartners, en vragen naar voorbeelden van succesvolle samenwerkingen met grotere gemeenten.

Inzet en scholing van personeel

- Gemeenten vragen zich af welk type personeel nodig is, hoe gespecialiseerd dat personeel moet zijn en welke kwalificaties vereist zijn voor een CA.

In deze vroege fase wordt soms nog afgewacht, maar bovenstaande informatie zou de oriëntatie van gemeenten sterk ondersteunen.

Conclusie

De inventarisatie onder gemeenten in Noord-Nederland laat zien dat er brede interesse is in het opzetten van Circulaire Ambachtscentra als belangrijke stap in het verduurzamen van hun gemeente, en als plek waar lokale circulaire initiatieven worden gestimuleerd. Gemeenten zien een brede waaier aan kansen op het gebied van duurzaamheid, educatie, sociale werkgelegenheid en samenwerking met lokale partners. Ook is er sommige gevallen grote interesse in een netwerkform, waarbij de functies van een CA verspreid zijn over een grotere regio (waarbij de gemeentegrenzen soms overstegen worden).

Hoewel er een duidelijke motivatie en enthousiasme zijn, blijken er ook diverse obstakels. Gemeenten noemen financiële beperkingen, het gebrek aan geschikte locaties, juridische vraagstukken en een tekort aan specifieke kennis als de voornaamste uitdagingen. Daarnaast geeft de inventarisatie aan dat gemeentelijke capaciteit en de betrokkenheid van partners cruciaal zijn voor het succes van een CA, terwijl er behoefte is aan concrete ondersteuning op het gebied van financiering en *best practices*.

De interesse voor de regiobijeenkomst van Rijkswaterstaat toont dat veel gemeenten graag willen leren van elkaars ervaringen en kennis willen opdoen om mogelijke knelpunten te overbruggen. Deze bijeenkomst kan een belangrijke stap zijn in het versterken van netwerken en het delen van waardevolle inzichten, en kan bijdragen aan de verdere ontwikkeling van Circulaire Ambachtscentra en de opbouw van een circulaire economie in Noord-Nederland.

Om gemeenten verder te ondersteunen, is het raadzaam om specifieke informatie aan te bieden over financiële regelingen, praktische voorbeelden van succesvolle CA's en juridische handvatten, zodat zij de benodigde stappen kunnen zetten in de ontwikkeling van een CA.

Bijlagen

Bijlage 1. Vragenlijst

Op basis van de doelstellingen van deze inventarisatie is de volgende vragenlijst opgesteld:

- 1 Is uw gemeente bekend met het concept van een Circulair Ambachtscentrum?
 - Zo ja, heeft uw gemeente al concrete plannen of ideeën om een CA op te zetten?
 - Zo nee, zou u meer informatie willen ontvangen over de mogelijkheden en voordelen van een CA?
- 2 Welke functies lijken voor uw gemeenten het meest relevant om bij aan te haken?
Denk aan milieustraten, kringloopwinkels, reparatiewerkplaatsen, educatieve programma's of sociale projecten rondom afvalvermindering en hergebruik.
- 3 Wat zijn volgens u de belangrijkste kansen of voordelen van een Circulair Ambachtscentrum voor uw gemeente? Bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid, werkgelegenheid, educatie of sociale cohesie.
- 4 Wat zijn de mogelijke obstakels of uitdagingen die u ziet bij het opzetten van een Circulair Ambachtscentrum in uw gemeente? Denk hierbij aan financiële middelen, gebrek aan kennis, ruimte of samenwerking met andere lokale partijen.
- 5 Zou uw gemeente geïnteresseerd zijn in deelname aan een regiobijeenkomst voor Noord-Nederland, waar geïnteresseerde gemeenten en betrokken partijen samenkomen om ervaringen te delen en kennis uit te wisselen? Deze bijeenkomst wordt georganiseerd door Rijkswaterstaat en staat gepland voor januari.
- 6 Zijn er specifieke vragen of onderwerpen waar uw gemeente meer informatie over zou willen ontvangen in het kader van Circulaire Ambachtscentra? Bijvoorbeeld over financiering, subsidies, best practices of samenwerkingsmogelijkheden.

Natuur en Milieufederatie Groningen

Bankastraat 77
9715 CJ Groningen

info@nmfgroningen.nl
www.nmfgroningen.nl

Samen voor een mooi
en duurzaam Groningen

